

ประวัติการแปลพระคัมภีร์ภาษากำเมือง (ล้านนา)

โดย จันทร่แรม ชัยศรี

กำเมืองเป็นภาษาหลักดั้งเดิมของคนทางเหนือ ซึ่งมีความหมายและมีความสำคัญสำหรับการสื่อสารการเข้าใจและเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงควมมีวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ ดังนั้นในสมัยเริ่มแรกที่มิชชันนารีได้มาประกาศทางเหนือ จึงมีความต้องการให้คนทางภาคเหนือ ได้มีพระคัมภีร์ภาษากำเมืองที่เป็นภาษาของตนเอง เพื่อจะได้ฝึกอ่านและเรียนรู้ให้เข้าใจในพระคำของพระเจ้าในบริบทภาษาของคนท้องถิ่น

คริสต์ศาสนาในภาษาเหนือเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1867 ครอบครัวของศาสนาดาเนียลแมคกิลวารี ได้เดินทางมาทำการประกาศคริสต์ศาสนาในเขตตอนเหนือของแดนสยาม ขณะที่ครอบครัวศาสนาจารย์แมคกิลวารีได้ปฏิบัติงานที่เชียงใหม่ได้เกือบหนึ่งปี จึงมีครอบครัวศาสนาจารย์โจนาธานและนางมาเรีย วิลสัน ขึ้นมาสมทบเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1868 และในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันได้รับอนุญาตจากหน่วยงานฝ่ายต่างประเทศของคณะมิชชันคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่สหรัฐอเมริกา (Board of Foreign Missions, Presbyterian Church of USA.) ให้ตั้งเป็นศูนย์มิชชันอย่างเป็นทางการเรียกว่า “มิชชันลาว” แยกจาก “มิชชันสยาม”

การเปิดงานที่เชียงใหม่ในปี ค.ศ. 1867 ศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี หรือพ่อครูหลวงผู้บุกเบิกการเผยแพร่คริสต์ศาสนาสู่ล้านนา ได้วางแผนงานไว้หลายประการในการประกาศพระกิตติคุณ แต่มีงานหนึ่งที่ทำนได้เน้นมากคือ การจัดตั้งงานด้านการพิมพ์ที่เชียงใหม่ เพื่อให้คนพื้นเมืองภาคเหนือ ได้มีวรรณกรรมคริสต์ศาสนาและพระคัมภีร์เป็นภาษาของตนเอง โดยพ่อครูหลวงสนใจเกี่ยวกับการแปลพระคัมภีร์และจัดพิมพ์เป็นภาษากำเมืองล้านนาเป็นงานสำคัญด้วย

ในช่วงบุกเบิกของมิชชันนารีระหว่างปี ค.ศ. 1867-1890 มิชชันนารีมีแผนที่จะซื้อเครื่องจักรในการพิมพ์ และต้องการให้มีแม่พิมพ์เป็นภาษาล้านนา มิชชันนารีได้พยายามจัดตั้งโรงพิมพ์และงานการพิมพ์หลายครั้ง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1890 ศจ. นายแพทย์ (S.C.Peoples) หรือ หมอปีเปอร์ ได้นำแม่พิมพ์ตัวอักษรภาษาล้านนามาเผยแพร่ในเชียงใหม่ เดิมทีท่านทำงานอยู่ที่จังหวัด

ลำปาง โดยความตั้งใจแต่แรกท่านจะส่งแม่พิมพ์อักษรภาษาล้านนาไปที่ลำปาง แต่ทางบอร์คมิชชันนารี ได้ขอร้องให้ท่านส่งแม่พิมพ์มาที่เชียงใหม่แทน

ช่วงระหว่างการจัดตั้งโรงพิมพ์นั้น แม่ครูหลวงและพ่อครูหลวงได้เริ่มแปลพระคัมภีร์ เข้าใจว่าพระคัมภีร์ที่ท่านได้แปลเป็นเล่มแรกคือพระธรรมมัทธิว แต่เนื่องจากแม่ครูหลวงและพ่อครูหลวงมีภาระหนักในการทำงาน (ซึ่งมิชชันนารีในสมัยเริ่มแรกนั้นมีจำนวนน้อยและมีงานหนัก) ประกอบกับการแปลพระคัมภีร์ต้องใช้เวลาหลายปี ดังนั้นการแปลพระคัมภีร์จึงไม่เสร็จสมบูรณ์แม้ว่ามิชชันนารีตั้งใจที่จะทำงานแปลก็ตามแต่ไม่สำเร็จ

อนึ่งมีเหตุการณ์ที่น่าเสียดาย คือในปี ค.ศ. 1890 ศาสนาจารย์อีแวนเดอร์ แมคกิลวารี บุตรชายของพ่อครูหลวงแมคกิลวารีได้เรียนจบจากสถาบันพระคริสตธรรมที่สหรัฐอเมริกา และเดินทางมาถึงเชียงใหม่ในปีเดียวกันนี้ ท่านเตรียมตัวที่จะเป็นผู้แปลพระคัมภีร์ แต่ท่านอยู่เชียงใหม่เพียง 3 ปี เท่านั้นท่านก็เดินทางกลับไปสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1893

ในปี ค.ศ. 1892 ได้มีการเปิดโรงพิมพ์ครั้งแรก ในนามของมิชชันนารีเป็นเจ้าของโรงพิมพ์ เรียกว่า “โรงพิมพ์ของมิชชันนารี” เมื่อมีการเปิดโรงพิมพ์ นับเป็นการพัฒนาอันสำคัญยิ่งสำหรับการแปลพระคัมภีร์ภาษาล้านนา

ตั้งแต่ ค.ศ. 1892-1917 พ่อครูคอลลินส์ (Rev. David G. Collins) เป็นผู้จัดการคนแรกของโรงพิมพ์ ที่ได้ดำเนินการเรื่อยมา จนมาถึงปี ค.ศ. 1918-1923 แม่ครูคอลลินส์ได้เป็นผู้จัดการคนที่สองของโรงพิมพ์ พอถึงปี ค.ศ. 1924-1926 โรงพิมพ์ไม่มีผู้จัดการ และในที่สุดปี ค.ศ. 1926 ก็ปิดไปหลายปี ต่อจากนั้นไม่นานเข้าใจว่ามีการโอนกิจการของโรงพิมพ์ให้กับนายเมืองใจ ชัยนิลพันธุ์ หรือป้อเลี้ยงเมืองใจ ดำเนินกิจการต่อ (ไม่ทราบปีที่ชัดเจน)

สำหรับงานด้านการแปลและตีพิมพ์พระคัมภีร์ภาษาล้านนานั้น มิชชันนารีได้พิมพ์พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ 2 เล่ม คือ พระธรรมกิจการ และพระธรรมมัทธิว ในปี ค.ศ. 1893 แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าพระธรรมเล่มไหนพิมพ์ก่อนและหลัง จากนั้นทางมิชชันนารีได้จัดแปลพระคัมภีร์ออกมาเรื่อย ๆ ในที่สุดการแปลพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ก็เสร็จสิ้นลง และพิมพ์ออกมาในปี ค.ศ. 1894 ซึ่งจากการบันทึกพบว่าพระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่สองเล่มสุดท้ายที่แปลคือ 1 เธสะโลนิกา และ 2 เธสะโลนิกา

หลังจากนั้นมิชชันนารียังได้มีการแปลพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม 10 เล่ม คือ สดุดี อีสยาห์ นางรูธ โยนาห์ อพยพ 1 ซามูเอล เอสเตอร์ เฉลยธรรมบัญญัติ และมาลาคีโดยพระธรรมมาลาคีเป็นเล่มสุดท้ายของขบวนการแปลพระคัมภีร์เป็นภาษากำเมือง และพิมพ์ออกมาในปี ค.ศ. 1919

มิชชันนารีที่ช่วยงานด้านการแปลพระคัมภีร์เท่าที่ปรากฏชื่อได้แก่ นายแพทย์วิลเลียม เอ บริกส์ หรือป้อเลี้ยงบัก นายแพทย์เจมส์ แมคเคน หรือป้อเลี้ยงแมคเคน และศาสนาจารย์โอวาร์ด แคมป์เบล

หรือพ่อครูแคมเบอร์ นอกจากนี้ยังไม่แน่ใจว่ายังมีคนอื่นอีกหรือไม่ เพราะไม่ได้ปรากฏชื่อไว้ในหลักฐาน

ผลงานที่พิมพ์ออกมาส่วนมากจะจำหน่ายและแจกซึ่งมิชชันนารีได้ทำออกมาเป็นแผ่นกระดาษ โดยได้นำมาเย็บรวมกันทีหลัง เป็นเล่มใหญ่และหนามาก และจะเห็นว่า งานการแปลพระคัมภีร์ของมิชชันนารีตั้งแต่เริ่มต้นเป็นงานที่ล่าช้ามากตลอดช่วยสมัยของมิชชันนารีลาว (ค.ศ. 1867-1920) ซึ่งได้พบกับปัญหาหลายประการคือ

1. มิชชันนารีมีเวลาไม่พอในการแปลพระคัมภีร์
2. มิชชันนารีที่รู้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือพอที่จะควบคุมงานการแปลมีน้อย
3. การติดต่อสื่อสารล่าช้า ทำให้การทำงานล่าช้าและเข้าไปด้วย อย่างเช่น พระคัมภีร์ที่ได้ทำการแปลเสร็จแล้วจะต้องมีการส่งไปตรวจแก้ไขที่ล่าช้า และทางล่าช้าทำการตรวจแก้ไขแล้วส่งกลับคืนมาที่เชียงใหม่ ใช้เวลาในการส่งและตรวจสอบเอกสารนานหลายวันจึงทำให้เกิดความล่าช้า

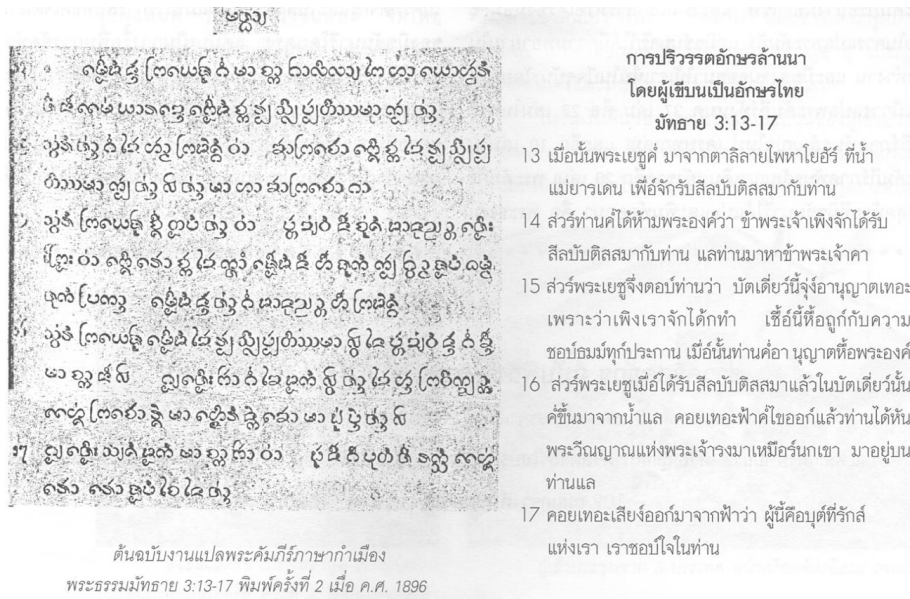
อีกเรื่องหนึ่งที่กระทบต่อคุณภาพงาน การแปลพระคัมภีร์มาเป็นภาษากำเมืองภาคเหนือคือผู้ที่รับผิดชอบงานแปลที่ไม่มีคู่มือที่เพียงพอสำหรับการประกอบการแปล ไม่มีพระคัมภีร์ภาษากรีกและภาษาฮีบรู โดยส่วนใหญ่จะใช้พระคัมภีร์ภาษาอังกฤษและภาษาไทย

การแปลพระคัมภีร์ของมิชชันนารี ตั้งแต่เริ่มแรกเกิดความล่าช้าและพบกับปัญหาหลายประการ จนในที่สุดงานด้านการแปลก็ไม่สำเร็จ ขณะเดียวกันในปี ค.ศ. 1914 ซึ่งเป็นปีหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ (กำเมือง) กำลังจะเลิกใช้ โดยอิทธิพลของภาษาไทยกลางกำลังแทรกเข้ามา ดังที่พ่อครูหลวงเคยเสนอเรื่องการสอนภาษาในโรงเรียนของมิชชันนารี “ไม่ควรสอนภาษาพื้นเมืองภาคเหนือเพราะเป็นภาษาอดีต ไม่แน่นอนในการใช้ แต่ภาษาไทยภาคกลางเป็นเรื่องของอนาคต” (จากคำกล่าวของพ่อครูหลวงนี้มีใช้ว่าทุกคนจะเห็นด้วย) แต่ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นพร้อมกับการแทรกแซงทางภาษา ซึ่งอิทธิพลจากภาษาไทยกลางทำให้งานการแปลพระคัมภีร์ได้หยุดชะงักและในที่สุดจบสิ้นลงพร้อมกับเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

โดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าถึงแม้ในสมัยก่อนงานการแปลพระคัมภีร์เป็นงานที่สำคัญ และเป็นงานหนักมากงานหนึ่งสำหรับมิชชันนารี ซึ่งไม่ได้รับการฝึกทางด้านกรการแปลพระคัมภีร์อย่างมืออาชีพ และไม่มีเอกสารหรือเครื่องมือที่จะช่วยในการแปลพระคัมภีร์ แต่มิชชันนารีก็ได้มีความพยายามในการทำงาน และมีผลงานออกมาให้เราเห็นในปัจจุบัน โดยสรุปแล้วมีการแปลพระคัมภีร์ทั้งหมด 37 เล่ม คือ 27 เล่มในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ (ครบทุกเล่ม) และอีก 10 เล่มในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิม (ยังขาดอีก 29 เล่ม) พระคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่มิชชันนารีได้แปลและพิมพ์ออกมา คือ พระธรรมมาลาตี

ความสนใจและขั้นตอนในการแปลพระคัมภีร์ของมิชชันนารี ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกเป็นต้นมาได้แสดงให้เห็นถึงขบวนการต่าง ๆ แม้ว่าจะผ่านพบกับปัญหาอุปสรรคนานานัปการ แต่ในที่สุดก็ได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่ใช่ความสำเร็จขั้นสูงสุดที่มิชชันนารีต้องการ โดยมีพื้นฐานบนความพยายามและความตั้งใจทำงาน แต่ต่อมาก็ได้มีการพัฒนางานแปลพระคัมภีร์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามยุคสมัย ที่สุดแล้วประโยชน์ที่พึงได้รับมากที่สุดคือผู้เชื่อทั้งหลายที่ได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจพระวจนะคำของพระเจ้า มาจนถึงฉบับสุดท้ายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือพระคัมภีร์ฉบับปี ค.ศ. 1971

ความสนใจต่อพระคัมภีร์คำเมือง (ภาษาล้านนา) ได้เหือดหายไปนานนับตั้งแต่จัดพิมพ์เล่มล่าสุด ใน ค.ศ. 1919 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อภาษาไทยกลางได้มีอิทธิพลครอบงำและลบล้างภาษาล้านนาออกไปจากการเป็นภาษาหลักของท้องถิ่น ทำให้พระคัมภีร์คำเมืองสูญหายไปจากคริสตจักรภาคเหนือซึ่งจะมีหลงเหลืออยู่บ้างก็เป็นฉบับที่ได้เก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยพายัพ หรืออยู่ในการครอบครองของคริสเตียนคนเมืองบางคนที่หวงแหนพระคัมภีร์คำเมือง อันเป็นสิ่งล้ำค่าของตนและปัจจุบันนี้มีชมรมพระธรรมคำเมืองได้ทำการแปลพระคัมภีร์และสื่อต่าง ๆ ที่เป็นภาษาคำเมือง เพื่อที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ในคริสตจักรและในสังคม ซึ่งถึงแม้ไม่ใช่การสืบทอดเจตนารมณ์ของมิชชันนารีโดยตรง แต่นับเป็นการรื้อฟื้นการจัดทำพระคัมภีร์คำเมืองและสื่อต่าง ๆ ที่น่าสนใจไม่น้อยทีเดียว และอาจเป็นร่องรอยหลักฐานบอกกล่าวได้ว่าในบรรดาสรรพภาษาทั้งหลาย ที่มีการใช้สำหรับการแปลพระคัมภีร์ไบเบิลที่มีอยู่ในโลกนี้ภาษาคำเมือง (ล้านนา) ควรจะถูกรับเป็นภาษาหนึ่งในนั้นด้วย.

ที่มา : ชาวคริสตจักร สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ปีที่ 74 ฉบับที่ 663 กันยายน 2005, หน้า 24-26.